

کم توانی ذهنی کودکان
(علت شناسی، تشخیص و مداخله)

مؤلفان:

دکتر فیروزه ساجدی

دکتر سهیلا شهبانی پور

دکتر محمدرضا هادیان جزی

ساجدی، فیروزه، ۱۳۴۴-

کم‌توانی ذهنی کودکان (علت‌شناسی، تشخیص و مداخله) / مؤلفان فیروزه ساجدی، سهیلا شهبهانی‌پور، محمد رضا هادیان جزئی. - تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۵.

۹، ۱۶۶ ص: مصور، جدول، نمودار.

ISBN 964-63-16-4: ریال ۱۸۰۰۰

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. کندذهنی. ۲. عقب‌ماندگی ذهنی -- توانبخشی. ۳. کودکان عقب‌مانده -- روانشناسی. ۴. کودکان علیل. الف. شهبهانی‌پور، سهیلا، ۱۳۴۰. ب. هادیان جزئی، محمدرضا، ۱۳۴۰. ج. دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. د. عنوان.

۶۱۶ / ۸۵۸۸

RC۵۷۰/ک۸۲

۸۵-۷۴۱۳

کتابخانه ملی ایران

نام کتاب: کم‌توانی ذهنی کودکان (علت‌شناسی، تشخیص و مداخله)

تألیف: دکتر فیروزه ساجدی - دکتر سهیلا شهبهانی‌پور - دکتر محمدرضا هادیان جزئی

حروف چینی و صفحه‌آرایی: خدمات نشر کامپیوتری نوآور

طراح جلد: محمد خیراندیش

ناظر چاپ: امیرمحمد کبودهن

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول

چاپ: مهدیه

سال انتشار: ۱۳۸۵

ناشر: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکیار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

تلفن: ۲۲۴۰۱۴۰۱

شابک: ۹۶۴ - ۸۸۶۳ - ۱۶ - ۴ - ISBN: 964-8863-16-4

همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

چنانکه می‌دانیم اصلاح و بهبود کمی و کیفی فرآیند نشر و چاپ کتاب همواره با دشواری‌ها و چالش‌های جدی همراه بوده و نیازمند هماهنگی میان ساختارهای فرهنگی، علمی، اجرایی، اقتصادی و اجتماعی می‌باشد.

اما از آنجا که اهداف و رسالت دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ارتقای سطح دانش، نگرش و رفتار افراد جامعه می‌باشد، لذا تلاش می‌نماید تا به رغم تمام دشواریهای موجود، با نشر آثار اساتید، اندیشمندان و پژوهشگران در زمینه‌های توانبخشی، رفاه، روانشناسی، علوم اجتماعی و...، در جهت رفع موانع موجود گام بردارد و با افزایش سطح دانش و آگاهی در کاهش مشکلات و پیشرفت کشور سهیم شود. اینک مرکز انتشارات دانشگاه امید آن دارد با عنایات ایزد منان و هم‌یاری و هم‌اندیشی اهل قلم در این راه پرفراز و نشیب موفق شود.

چنانچه می‌دانیم هوش کودک را با تعیین ضریب هوشی (IQ)، عملکرد تطابقی فرد در رابطه با دیگران، عوامل محیطی، و... مشخص می‌نمایند. چنانچه کودکی از هوش طبیعی و استاندارد برخوردار نباشد، وی به عنوان فرد کم‌توان ذهنی در نظر گرفته می‌شود. تشخیص به موقع و سریع این مشکل، نقش به‌سزایی در بهبود وضع زندگی کودک خواهد داشت، ضمن این که مشکلات خانوادگی کودک مبتلا نیز به مراتب کمتر خواهد شد.

کتاب حاضر که با تلاش چند تن از اساتید دانشگاه تدوین شده است، به بررسی علل ایجاد کم‌توانی ذهنی، نحوه‌ی تشخیص، درمان و نحوه‌ی برخورد با کودک و خانواده‌ی او می‌پردازد. لذا مطالعه‌ی آن به اساتید، دانشجویان و علاقه‌مندان به این زمینه توصیه می‌شود.

انتشارات دانشگاه

علوم بهزیستی و توانبخشی

فهرست

صفحه	عنوان
	مقدمه
۱.....	فصل اول: تعریف و طبقه‌بندی
۲.....	تعریف
۷.....	همه‌گیرشناسی (اپیدمیولوژی)
۹.....	طبقه‌بندی
۱۳.....	فصل دوم: سبب‌شناسی
۱۵.....	۱- عوامل قبل از تولد
۱۵.....	الف - اختلالات کروموزومی
۱۵.....	سندرم داون
۲۱.....	سندرم X شکننده
۲۳.....	سندرم پرادر- ویلی و سندرم آنجلمن
۲۵.....	سندرم فریاد گربه (Cri-du-chat)
۲۵.....	ب - اختلالات ارثی
۲۵.....	فنیل کتونوری
۲۹.....	سندرم رت
۳۲.....	نوروفیبروماتوز
۳۳.....	تویروز اسکروز
۳۴.....	سندرم لش نیهان (Lesch-Nyan syn.)
۳۵.....	آدرنولکودیستروپی Adrenoleukodystrophy

۳۶	.....Maple- syrup urine dis. بیماری ادرار شربت افرا
۳۷	..... ج - سایر مسایل
۴۲	..... ۲- علل حوالی تولد Perinatal Factors
۴۶	..... ۳- عوامل پس از تولد
۴۹	..... فصل سوم: غربالگری و تشخیص
۵۵	..... غربالگری اختلالات خاص تکاملی
۵۵	..... نقایص بینائی
۵۶	..... اختلالات شنوایی
۵۸	..... اختلالات گفتار و زبان
۵۸	..... سایر اختلالات
۵۹	..... غربالگری تکاملی
۶۷	..... تشخیص
۶۷	..... شرح حال
۸۸	..... معاینه جسمی
۹۵	..... مصاحبه روانپزشکی
۹۶	..... بررسی های آزمایشگاهی
۹۶	..... آزمایشات معمول خون و ادرار
۱۰۴	..... بررسی کروموزومی و مطالعات سیتوژنتیک
۱۰۹	..... تصویربرداری سیستم عصبی
۱۱۲	..... سایر آزمایش ها
۱۱۲	..... ارزیابی های معمول عصبی - تکاملی
۱۱۳	..... استراتژی تشخیصی
۱۱۷	..... خصوصیات تکاملی
۱۲۱	..... Dual Diagnosis تشخيص دوگانه

۱۲۵	تشخیص افتراقی.....
۱۲۷	فصل چهارم: مداخله (درمان، توانبخشی و پیشگیری).....
۱۲۸	مفهوم عقب ماندگی ذهنی برای کودک و خانواده.....
۱۳۰	نیازهای خانواده‌ها و پاسخ‌های آنان.....
۱۳۳	عملکرد خانواده.....
۱۳۴	درمان/ توانبخشی.....
۱۳۵	طرح توانبخشی و اصول مهم آن.....
۱۴۰	درمان اختلالات همراه.....
۱۴۹	مداخله، آموزش و اشتغال زودرس.....
۱۵۱	فعالیت‌های لذت بخش و زندگی در اجتماع.....
۱۵۱	حمایت از خانواده.....
۱۵۳	تقویت دارویی قدرت شناخت کودکان مبتلا.....
۱۵۳	سیر و پیش آگهی.....
۱۵۴	پیشگیری.....
۱۵۹	منابع.....

کم‌توانی ذهنی، پایین بودن قابل توجه عملکرد کلی هوش از سطح طبیعی و محدودیت قابل توجه در عملکرد تطابقی است که قبل از سن ۱۸ سالگی شناخته می‌شود. عملکرد هوش پایین طبق آزمون‌های استاندارد تعیین شده ضریب هوشی (IQ) تعیین می‌گردد. از سوی دیگر عوامل محیطی، فیزیکی و... نیز بر عملکرد تطابقی و هوشی کودک مؤثرند.

شناخت هرچه سریعتر کم‌توانی ذهنی در کودک بسیار مهم است، زیرا می‌توان با به کارگیری روش‌های مداخله‌ای زودرس، ضمن پیشگیری از پیشرفت کم‌توانی ذهنی، در زمینه ارتقای سطح عملکرد کودک اقدام نمود. بدین ترتیب می‌توان در خصوص کاهش چالش‌ها و مشکلات خانواده‌ی کودک نیز اقدامات مؤثری انجام داد.

از طرفی با توجه به اینکه مواردی از کم‌توانی‌های ذهنی در کودکان قابل درمان می‌باشند، اهمیت شناخت و مداخله‌ی زودرس در این مقوله بیش از پیش روشن می‌شود. در این کتاب ابتدا به تعریف، همه‌گیرشناسی و طبقه‌بندی کم‌توانی ذهنی پرداخته شده است. سپس درباره‌ی علل ایجاد کم‌توانی ذهنی، نحوه‌ی تشخیص بالینی و پاراکلینیکی آن و روش‌های مداخله‌ای درمانی و توانبخشی به طور مفصل بحث شده است.

امیدواریم مطالعه‌ی این کتاب برای دانشجویان و کلیه‌ی متخصصان رشته‌های مختلف مرتبط با کودکان دچار کم‌توانی ذهنی، مفید و قابل استفاده باشد.

در پایان ضمن تشکر از ریاست محترم دانشگاه، معاونت محترم پژوهشی، سرپرست و پرسنل محترم انتشارات دانشگاه که ما را در چاپ این اثر یاری نمودند، از راهنمایی‌های ارزنده‌ی جناب آقای دکتر حسین کریمی تشکر و قدردانی می‌نماییم.